Η εκκοσμίκευση στην θεολογία (Μητροπολίτης Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 17 Μαρτίου, 2016

Ὁ ὅρος «**ἐκκοσμίκευση**» χρησιμοποιεῖται, ἰδιαιτέρως τόν τελευταῖο καιρό, πολύ συχνά, ἀλλά ὁ κάθε ἕνας χρησιμοποιεῖ τόν ὅρο αὐτό, γιά νά κατηγορήσει κάποια θεολογική ἔκφραση, ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπό κάποιον ἄλλον, μέ τόν ὅποιον διαφωνεῖ. Στήν οὐσία, χρησιμοποιεῖ τόν ὅρο αὐτό, γιά νά ἐξάρει τήν δική του θεολογία, τήν ὁποία συνήθως θεωρεῖ ὡς αὐθεντική. Βεβαίως, ὁ ὅρος «ἐκκοσμίκευση», γιά τήν θεολογία, χρησιμοποιεῖται γιά νά χαρακτηρίσει τήν δυτική θεολογία (σχολαστική καί προτεσταντική), ἡ ὁποία ἀποδεσμεύτηκε ἀπό τήν νηπτική - ἡσυχαστική παράδοση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, μέ ἀποτέλεσμα νά ταυτισθεῖ εἴτε μέ τόν στοχασμό - λογοκρατία εἴτε μέ τόν ἠθικισμό - ἠθικοκρατία.

Αὐτό, κατ’ ἐπέκταση, σημαίνει ὅτι, ὅταν μερικοί Ὀρθόδοξοι θεολόγοι προσπαθοῦν νά θεολογοῦν μέ τίς προϋποθέσεις καί τά δεδομένα τῆς δυτικῆς θεολογίας, καί στήν πραγματικότητα ἀποδεσμεύονται ἀπό τήν ἡσυχαστική παράδοση, ποὺ εἶναι ὁ ὀρθόδοξος τρόπος τοῦ θεολογεῖν, τότε ζοῦν τήν ἐκκοσμίκευση σέ ὅλο το βάθος της.

Ἑπομένως, οἱ θεολόγοι μέ δυτικές ἐπιρροές καί ἐπιδράσεις ἐκφράζουν τήν ἐκκοσμικευμένη θεολογία.
Ἐπανειλημμένως ἔχω ὑπογραμμίσει ὅτι ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας – ὅπως τήν ἐξέφρασαν ὅλοι σχεδόν οἱ θεούμενοι ἅγιοι Πατέρες (ἰδιαιτέρως ἐδῶ ἔχω ὑπ’ ὄψη μου τόν ἅγιο Διονύσιο τόν Ἀρεοπαγίτη, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή, τόν ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, τόν ἅγιο Μάρκο τόν Εὐγενικό, τόν ἅγιο Νικόδημο τόν Ἁγιορείτη, μέχρι τούς ἡσυχαστές Πατέρες τῆς ἐποχῆς μας), ποὺ εἶναι οἱ ἀπλανεῖς διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, κάνει λόγο γιά τίς βαθμίδες τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός καί ἡ θέωση. Γι’ αὐτό τόν λόγο εἶχε δίκαιο ὁ ἀείμνηστος π. Ἰωάννης Ρωμανίδης, βαθύς γνώστης τῆς Πατερικῆς θεολογίας, ποὺ ἐπέμενε πολύ στόν τονισμό τῶν βαθμίδων τῆς πνευματικῆς τελειότητας, οἱ ὁποῖες στήν πραγματικότητα εἶναι ἡ προοδευτική μέθεξη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἄλλοτε ὡς καθαρτική, ἄλλοτε ὡς φωτιστική καί ἄλλοτε ὡς θεοποιός.

Γιά νά δείξω, **τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, ποιός εἶναι ὁ Ὀρθόδοξος θεολόγος καί, τελικά, τί εἶναι ἡ ἐκκοσμίκευση τῆς θεολογίας** , θά θίξω στήν συνέχεια τά βασικά σημεῖα ἑνός σημαντικοῦ καί πολύ καθοριστικοῦ βιβλίου τόσο γιά τήν ὀρθόδοξη θεολογία, ὅσο καί γιά τό γενικότερο ἦθος καί τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας.

Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, ποὺ ἐπιγράφεται: «Εἰς τόν βίον Μωϋσέως». Σέ μιά ἐποχή, στήν ὁποία ἐπικρατεῖ μεγάλη θεολογική σύγχυση, βιβλία σάν καί αὐτό εἶναι καθοριστικά καί πολύτιμα, γιατί νοηματοδοτοῦν τήν ὕπαρξή μας καί προσανατολίζουν τήν ἐκκλησιαστική μας πορεία.

ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΨΕΥΔΟΣ

Σέ κάποιο σημεῖο τοῦ κειμένου του, **ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης**, ἀναφερόμενος στήν Θεοφάνια ποὺ εἶχε ὁ Μωυσῆς στήν βάτο, κάνει λόγο γιά τήν ἀλήθεια καί τό ψεῦδος. Αὐτό εἶναι σημαντικό καί θίγεται ἐδῶ, γιατί θά μᾶς βοηθήσει νά δοῦμε στήν συνέχεια, τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καί πῶς ξεχωρίζεται ἀπό τήν πλάνη.

Ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι κάτι ἀφηρημένο καί ἀνυπόστατο, δέν ἔχει σχέση μέ τό μή ὄν καί μάλιστα μέ τήν φανταστική ἰδέα περί τοῦ μή ὄντως, ἀλλά εἶναι ἡ γνώ-ση καί ἐπίγνωση τοῦ ὑπαρκτοῦ. «*Ἡ γάρ τοῦ ὄντως ἐπίγνωσις τῆς περί τό μή ὄν ὑπολήψεως καθάρσιων γίνεται*». Ὅταν βλέπει κανείς κάτι ὑπαρκτό, ἀμέσως ἀντιλαμβάνεται ἐκ πείρας τό ψεῦδος τοῦ φανταστικοῦ, ποὺ στήν πραγματικότητα εἶναι το μή ὄν, ποὺ καί αὐτό τό λεγόμενο μή ὄν δέν εἶναι ὑπαρκτό, ἀλλά ἀντικείμενο τῆς φαντασίας.

Ὁρίζοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τήν ἀλήθεια λέγει ὅτι, ἡ ἀλήθεια εἶναι «*τὸ μή διαψευσθῆναι τῆς τοῦ ὄντος κατανοήσεως*», καθώς ἐπίσης «*ἀλήθεια ἡ τοῦ ὄντως ὄντος ἀσφαλής κατανόησις*». Ἀντίθετα, τό ψεῦδος εἶναι μιά φαντα-σία τοῦ μή ὄντος, ποὺ δημιουργεῖται στό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. «*Ψεῦδος γάρ ἐστι φαντασία τις περί τό μή ὄν ἐγγινομένη τῇ διανοίᾳ, ὡς ὑφεστῶτος τοῦ μή ὑπάρχοντος*».

Αὐτός ὁ ὁρισμός τῆς ἀληθείας καί τοῦ ψεύδους εἶναι σημαντικότατος, γιατί δείχνει ἀκριβῶς καί τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, ποὺ συνδέεται μέ τήν ἀλήθεια. Ἀλήθεια εἶναι τό ὄν, τό ὑπάρχον, ὁ Θεός, ποὺ φανερώνεται στούς κεκαθαρμένους κατά τήν καρδία, ἐνῶ τό ψεῦδος εἶναι το μή ὄν, εἶναι τό ἀνυπόστατο, τό φαντασιῶδες. Ὅταν κανείς πλάσει τό ὄν, τόν Θεό μέ τήν φαντασία του, δηλαδή ὅταν κανείς στοχάζεται γιά τόν Θεό, χρησιμοποιώντας λογικές προτάσεις, ἀναμεμειγμένες μέ τό φαντασιῶδες τῆς πεπτωκυίας φύσεώς του, τότε ζεῖ μέσα σέ ἕνα ὑπαρξιακό ψεῦδος. Γι’ αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας θεωροῦν ὅτι οἱ αἱρετικοί, ποὺ θεολογοῦν μέ τήν φαντασία καί τόν στοχασμό, βρίσκονται μέσα στό ὑπαρξιακό ψεῦδος.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, χρησιμοποιώντας τό παράδειγμα τοῦ κατόπτρου - καθρέπτη, λέγει ὅτι, ὅταν κανείς ἀποφεύγει τήν κακία καί ἀπαλλάσσεται ἀπό τά δολώματα τοῦ κακοῦ καί βάζει στήν ψυχή του ἕνα κάτοπτρο, τότε στό καθαρό κάτοπτρο τῆς ψυχῆς του ἀποκαλύπτονται ἀπό τόν Θεό οἱ εἰκόνες καί τά ἀποτυπώματα τῆς ἀρετῆς. Ἔτσι, ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι ἡ θεολογία εἶναι ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ στήν καθαρή καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τό

φανταστικό καί τήν λογική, καί εἶναι ἀποκεκομμένο ἀπό τήν ὀρθόδοξη ἀσκητική μέθοδο, διά τῆς ὁποίας καθαρίζεται τό κάτοπτρο τῆς καρδίας, εἶναι ψευδές καί ἀνυπόστατο, ὁπότε ὁ στοχαζόμενος βρίσκεται μέσα στά πλαίσια τῆς εἰδωλολατρίας, δέν θεολογεῖ γιά τόν Ὄντα (τόν Θεό), ἀλλά γιά κάποιο ἀνύπαρκτο ὄν ποὺ εἶναι προϊόν τῆς φαντασίας καί τοῦ στοχασμοῦ.

ΚΟΣΜΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εἶναι γνωστό ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη ὅτι ὁ Μωυσῆς μεγάλωσε μέσα στά ἀνάκτορα τοῦ Φαραώ, υἱοθετήθηκε ἀπό τήν κόρη τοῦ Φαραώ καί ἔλαβε κοσμική μόρφωση, τήν ὁποία ὅμως ἐγκατέλειψε, γιά νά ὁδηγήσει τόν Ἰσραηλιτικό λαό στήν γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Αὐτήν τήν ἱστορία τοῦ Μωϋσῆ προσαρμόζει στήν ἐν Χριστῷ ζωή ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, καί κυρίως τήν μεταφέρει στόν τρόπο τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας.

Κατά τήν Ἁγία Γραφή, ὁ Μωυσῆς, ἐνῶ ἦταν υἱοθετημένος ἀπό τήν θυγατέρα τοῦ Φαραώ, ἐν τούτοις ἀρνήθηκε νά θηλάζει ἀπό ἀλλόφυλη γυναίκα καί, κατά τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀνατράφηκε μέ τό γάλα τῆς φυσικῆς του μητέρας. Συγχρόνως, ἐνῶ ἀνατράφηκε μέ τήν ἔξωθεν παιδεία, ποὺ ὅλοι θά ζήλευαν, ἐν τούτοις ἐγκατέλειψε ἐκείνη τήν ψεύτικη μητέρα του καί ἐπέστρεψε στήν φυσική του μητέρα καί στούς ὁμοφύλους του.

Στό πρόσωπο τῆς θυγατρός τοῦ Φαραώ, ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης βλέπει τήν ἔξωθεν φιλοσοφία, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νά υἱοθετήσει τόν νέο καί νά γίνει μητέρα του. Ὅμως, αὐτή ἡ μητέρα ἐξ υἱοθεσίας εἶναι «*ἄγονός τε καί στεῖρα*». Ἡ ἔξωθεν παίδευση εἶναι ἄγονη, «*ἀεί ὠδίνουσα καί μηδέποτε ζωογονοῦσα τῷ τόκῳ*». Δέν ὑπάρχει κανένας καρπός τῶν πολυχρονίων ὀδυνῶν καί, βεβαίως, ἐκεῖνοι ποὺ μορφώνονται μέ τήν παιδεία αὐτή, ἀποβάλλονται πρίν φθάσουν στό φῶς τῆς θεογνωσίας. Καί μάλιστα, ὅπως γράφει, ἐκεῖνος ποὺ θά ἀνεβεῖ στό ὕψος τῆς θεογνωσίας καί θά δεῖ τόν Θεό, ὅπως ἔγινε μέ τόν Μωϋσῆ, θά ἀρνηθεῖ νά ὀνομάζεται παιδί τῆς κατά τήν φύση ἀγόνου παιδείας.

Ὁ Μωυσῆς, ὅσο ζοῦσε στά ἀνάκτορα, τρεφόταν ἀπό τό γάλα τῆς φυσικῆς του μητέρας. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅσοι κατά τόν καιρό τῆς παιδεύσεώς μας, λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, διδασκόμαστε στούς ἔξωθεν λόγους, δηλαδή τήν φιλοσοφία καί τήν ἐν γένει παιδεία, δέν πρέπει νά ἀποχωριζόμαστε «*τοῦ ὑποτρέφοντος ἡμᾶς τῆς Ἐκκλησίας γάλακτος*». Ἀλλά, καί κατά τόν καιρό ποὺ ἀσχολούμαστε μέ τήν ἔξωθεν παιδεία, θά πρέπει νά ἐλέγχουμε τούς διδασκάλους, γιά νά μήν κάνουμε πονηρά χρήση τῆς παιδεύσεως. Ὅ,τι πληροφορεῖται κανείς ἀπό τήν ἔξωθεν παιδεία, σοφία καί φιλοσοφία, θά πρέπει νά τό περιτέμνει. Ἡ ἠθική καί ἡ φυσική φιλοσοφία θά μποροῦσε νά γίνει σύζυγος, φίλος καί μέτοχος τοῦ ὑψηλότερου βίου, ἄν βεβαίως τά γεννήματά της δέν εἶχαν κάποιο μίασμα τοῦ ἀλλοφύλου. Ἐάν δέν ἀφαιρεθεῖ κάθε ἐπιβλαβές καί ἀκάθαρτο, τότε ὁ ἄγγελος, ποὺ τούς συναντᾶ, φέρνει τόν φόβο τοῦ

θανάτου. Καί σημειώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὅτι, στά μαθήματα τῆς φιλόσοφης γεννήσεως ὑπάρχει κάτι «*σαρκῶδές τε καί ἀκρόβυστον, οὗ περιαιρεθέντος τῆς Ἰσραηλιτικῆς εὐγενείας ἐστί τό λειπόμενον*».

Μέ αὐτές τίς σωστές προϋποθέσεις μπορεῖ κανείς νά μορφωθεῖ καί ἔτσι μπορεῖ ἡ ἔξωθεν παίδευση νά βοηθήσει στήν διατύπωση τῆς ἀληθείας, ποὺ προέρχεται ἐξ ἀποκαλύψεως. Δηλαδή, ἡ κοσμική αὐτή σοφία δέν βοηθᾶ τόν ἄνθρωπο νά βρεῖ τόν Θεό, ἀλλά ἡ ὅραση τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἡ πραγματική θεο-λογία, μπορεῖ νά διατυπωθεῖ μέ τήν χρησιμοποίηση τῆς κοσμικῆς σοφίας. Γράφει ὅτι τήν ἠθική, τήν φυσική, τήν γεωμετρία, τήν ἀστρονομία καί τήν λογική πραγματεία, ποὺ σπουδάζει κανείς ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία, θά πρέπει νά τὶς ἀφιερώσει στόν Θεό καί νά τὶς χρησιμοποιήσει, ὅπως ἔκανε καί ὁ Μέγας Βασίλειος, γιά νά κατασκευάσει τήν ἀληθινή σκηνή τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπό ὅσα λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, φαίνεται ὅτι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία διακρίνεται σαφῶς ἀπό τήν κοσμική παίδευση, ἀφοῦ ἡ πρώτη εἶναι ἀποκάλυψη, ὅπως θά τό δοῦμε καί πιό κάτω, ἐνῶ ἡ φιλοσοφία καί ἡ ἔξωθεν παι-δεία εἶναι ἄγονη καί στείρα. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι γίνεται μιά διάκριση μεταξύ της φιλοσοφίας καί τῆς ἄλλης παιδεύσεως, ὅπως τῶν μαθηματικῶν, τῆς φυσικῆς, τῆς ἀστρονομίας. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει τήν κοσμική παιδεία ὥς ἕνα βαθμό, ἀφοῦ τήν καθαρίσει ἀπό διάφορα περιττώματα, καί κυρίως μπορεῖ νά τήν χρησιμοποιήσει στήν διατύπωση τῶν ἀποκαλυφθεισῶν ἀληθειῶν. Καί αὐτά εἶναι σημαντικά, γιατί λέγονται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ποὺ εἶχε μιά λιπαρά γνώση τῆς κοσμικῆς σοφίας (ἦταν πολύ μορφωμένος) καί τῆς φιλοσοφίας τῆς ἐποχῆς του. Ἑπομένως, ἡ ἐπί ἴσοις ὅροις ἀνάμειξη τῆς φιλοσοφίας καί τῆς θεολογίας δημιουργεῖ τεράστια προβλήματα, ἀλλά συνιστᾶ καί ἔκπτωση ἀπό τήν Ὀρθοδοξία καί τήν ἀλήθεια.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Τά ὅσα ἀναλύει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὑποδεικνύουν τήν φυσική κατάσταση, ὅπως διαγράφεται ἀπό τήν διδασκαλία καί τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως, τά πράγματα δέν ἀκολουθοῦν πάντοτε τήν ἴδια πορεία.
Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης λέγει ὅτι ὁ κανόνας, μέ τόν ὅποιο διοικεῖται ἡ Ἐκκλησία, εἶναι νά ἀνεβαίνει ὁ Μωυσῆς κάθε ἐποχῆς στό ὄρος τῆς θεοπτίας καί, στήν συνέχεια, αὐτός νά μεταδίδει τό δόγμα στόν λαό, τό ὁποῖο ὁ ἴδιος πληροφορήθηκε ἀπό τήν οὐράνια διδασκαλία, τήν προσωπική του θέωση, τήν μέθεξη τῆς θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή, ὁ κανόνας εἶναι νά μήν εἰσωθοῦνται ὅλοι στήν κατανόηση τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἀλλά νά κάνουν ὑπακοή στόν θεού-μενο, σέ αὐτόν ποὺ μυήθηκε στά θεῖα. Γράφει: «*Ἐπιλέξαντας ἐξ ἑαυτῶν τόν χωρῆσαι τά θεῖα δυνάμενον, ἐκείνῳ τήν ἀκοὴν εὐγνωμόνως ὑπέχειν, πιστόν ἡγουμένους ἅπαν, ὅτιπερ ἄν παρά τοῦ τά θεῖα μυηθέντος ἀκούσωσιν*». Καί αὐτό λέγεται ἀπό τήν ἄποψη ὅτι ἡ θεολογία δέν εἶναι εὔκολο πράγμα καί δέν εἶναι γιά ὅλους.

Ἐπισημαίνει ὅμως ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ὅτι, αὐτός ὁ βασικός κανόνας τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐτηρεῖτο στήν ἐποχή του σέ πολλές ἐκκλησίες. «*Τοῦτο δέ οὐκ ἔστι νῦν ἐν ταῖς πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν φυλασσόμενον*». Καί ἐξηγεῖ, στήν συνέ-χεια, ὅτι μερικοί ποὺ ἔχουν ἀνάγκη νά καθαρθοῦν, ἀφοῦ ἀκόμη εἶναι ἄπλυτοι καί ζοῦν μέ κατασπιλωμένη περιβολή ζωῆς, προβάλλοντας τήν ἄλογη αἴσθηση, ποὺ εἶναι οἱ δερμάτινοι χιτῶνες, ἐπιχειροῦν μέ θράσος τήν ἄνοδο στό ὄρος τῆς θεολογίας. Στήν κατηγορία αὐτή συγκαταλέγονται οἱ αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι θεολογοῦν μέ τήν ἀκάθαρτη λογική τους καί, κατά αὐτόν τόν τρόπον, λιθοβολοῦνται ἀπό τούς ἴδιους τους τούς λογισμούς. Γιατί, «*αἱ αἱρετικαί ὑπολήψεις λίθοι τινὲς ἀτεχνῶς εἰσιν αὐτόν τόν εὑρετήν τῶν πονηρῶν δογμάτων καταφονεύοντες*».

Ἀπό ὅλη τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης φαίνεται καθαρά ὅτι, ὅταν σέ μιά Ἐκκλησία ὑπάρχουν θεόπτες θεολόγοι, τότε δέν εὐδοκιμοῦν οἱ αἱρέσεις καί δέν ἔχουν πέραση οἱ αἱρετικοί, γιατί τότε οἱ Χριστιανοί καθοδηγοῦνται ἀπλανῶς νά διακρίνουν τήν πλάνη ἀπό τήν ἀλήθεια, τό κτιστό ἀπό τό ἄκτιστο. Τό πρόβλημα τίθεται ὅταν οἱ ἡγέτες τῶν Ἐκκλησιῶν δέν ἔχουν αὐτήν τήν ὑπαρξιακή θεολογία, ἀλλά στοχάζονται γύρω ἀπό τά θεῖα, ὁπότε οἱ αἱρετικές ἰδέες λυμαίνονται τήν ἐκκλησιαστική ζωή, ἀφοῦ αὐτοί οἱ ποιμένες δέν μποροῦν νά διακρίνουν τίς ἄκτιστες ἐνέργειες ἀπό τίς κτιστές ἐνέργειες, δηλαδή τίς ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ ἀπό τίς ἐνέργειες τοῦ διαβόλου. Γνωρίζουμε δέ ὅτι ἡ σύγ-χυση μεταξύ των ἐνεργειῶν αὐτῶν εἶναι ἡ αἰτία τῆς πλάνης καί τῶν αἱρέσεων, εἶναι δεῖγμα ἀπουσίας αὐθεντικοῦ θεολογικοῦ λόγου, καθώς ἐπίσης δείχνει τήν ἀπουσία θεολόγου θεόπτου πνευματικοῦ πατρός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στό τέλος τοῦ κειμένου αὐτοῦ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ἐπανέρχεται στό ἀρχικό ἐρώτημα, γιά τό τί εἶναι τελειότης. Γράφει ὅτι: «*Τῆς ὑψηλῆς πολιτείας (τοῦ βίου) τέλος τό κληθῆναι οἰκέτην Θεοῦ*». Ὁ Μωυσῆς ἀποτελεῖ πρότυπο βίου, γιατί πραγματικά ὁ Μωυσῆς ἀνέβηκε «*πρός τόν ἀκρότατον τῆς τελειότητας ὅρον*». Κατά συνέπεια, **ἡ τελειότητα τῆς ἐνάρετης πολιτείας εἶναι νά γνωσθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τόν Θεό καί νά γίνει φίλος του. Τελειότητα εἶναι νά μήν ἀποφεύγουμε τήν ἁμαρτία ἀπό τόν φόβο τῆς τιμωρίας, οὔτε νά πράττουμε τό ἀγαθό ἀπό τήν προσδοκώμενη ἀμοιβή, ἀλλά νά θεωροῦμε ὡς φοβερό τὸ νά ἐκπέσουμε ἀπό τήν φιλία τοῦ Θεοῦ καί νά κρίνουμε ὡς ἀγαθό καί ποθητό τὸ νά γίνουμε φίλοι του Θεοῦ.**

Ἕνας τέτοιος φίλος του Θεοῦ ἀποδείχθηκε ὁ Μωυσῆς, καί ὡς φίλος του Θεοῦ ἀπέκτησε τήν γνώση τοῦ Θεοῦ καί, βεβαίως, ἀποδείχθηκε ἀληθινός θεολόγος καί ἀπλανής διδάσκαλος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀνάλυση, ποὺ κάνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως», δείχνει καθαρά τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξη θεολογία, ποιός εἶναι ὁ πραγματικός θεολόγος, καί ποιό

εἶναι τό ἔργο του. Κατ’ ἐπέκταση, δείχνει σέ τί συνίσταται ἡ ἐκκοσμίκευση στήν θεολογία.

Ἐκκοσμικευμένος θεολόγος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ δέν εἶναι θεοπτης ἢ τουλάχιστον δέν ἀκολουθεῖ τούς θεουμένους Ἁγίους, ἀλλά ἀναμειγνύει τούς στοχασμούς του καί τίς φαντασίες του μέ τά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκοσμικευμένος θεολόγος εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ θεολογία δέν εἶναι ἀπόρροια τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ καί τῆς θεώσεως, ἀλλά εἶναι προϊόν τοῦ στοχασμοῦ καί τῆς φαντασίας, πράγμα ποὺ εἶναι τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σχολαστικῆς θεολογίας. Πέρα ἀπό τήν θεωρία τοῦ ὄντος, τοῦ ὁποίου μετέχει κανείς ἀκολουθώντας τήν ὀρθόδοξη μεθοδολογία τῆς καθάρσεως, ὅπως περιγράφεται στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως» καί ὅπως ἀναλύεται ἀπό τόν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ὑπάρχει ἡ πλάνη, γιατί τό μή ὄν εἶναι στήν πραγματικότητα ἀνύπαρκτο, εἶναι ἀποκύημα τῆς φαντασίας καί τοῦ στοχασμοῦ.

Καί **ἐκκοσμικευμένος Χριστιανός εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ δέν ἀκολουθεῖ θεόπτες θεολόγους ἢ ποιμένες, ποὺ δέχονται τούς θεόπτες πατέρες, καί δέν προσανατολίζεται πρός τήν θεοπτία, ἀλλά ἀκολουθεῖ ἄρρωστους πνευματικά ποιμένες, οἱ ὁποῖοι διακατέχονται ἢ ἀπό μιά σχολαστική θεολογία ἢ ἀπό μιά προτεσταντική ἠθικολογία ἢ ἀπό μιά θεολογία τῶν παθῶν τους. Τέτοιοι ποιμένες καθοδηγοῦν τά πνευματικά τους παιδιά μέ τίς ἀπόψεις τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἀνθρωποκεντρικῆς ἠθικολογίας, τῆς ψυχολογίας, καί ὄχι μέ τούς καρπούς τῆς ἐμπειρίας καί τήν διδασκαλία τῶν θεοπτῶν Ἁγίων.**

Τελικά, πιστεύω ἀπόλυτα, ὅτι ἡ ἐκκοσμίκευση εἶναι ἡ παραθεώρηση τῆς ἡσυχαστικῆς - νηπτικῆς παραδόσεως, ποὺ εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν βίωση τῆς ἀληθινῆς θεολογίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ὑπαρξιακή - ἐμπειρική γνώση τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ἡ θεοπτία. Κάθε θεολογία, ποὺ συνδέεται μέ τόν στοχασμό καί τήν φαντασία, καί ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν Ἁγίων, εἶναι ἐκκοσμικευμένη θεολογία, εἶναι θεολογία περί τοῦ μή ὄντος, εἶναι θεολογία τῆς φαντασίας καί τῶν φαντασμάτων, τῆς αἰσθήσεως καί τῶν αἰσθητῶν, εἶναι ἄρρωστη θεολογία. Κάθε θεολογία, ποὺ δέν ἀσχολεῖται μέ τόν τρόπο, τόν ὅποιον πρέπει κανείς νά μετέλθει γιά νά καθαρισθεῖ ἀπό τά πάθη καί νά φθάσει στήν προσωπική κοινωνία καί γνώση τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐκκοσμικευμένη θεολογία. Κάθε θεολογία, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπό ὅσα περιγράφει στόν «Βίο τοῦ Μωϋσέως» ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, δέν εἶναι ἐκκλησιαστική. **Κάθε θεολογία, ποὺ μπορεῖ νά ἀποκληθεῖ ὡραιολογία, γιατί ἐγκλείεται σέ ὡραῖες λέξεις καί ἔξυπνους στοχασμούς καί κινεῖται ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς ἡσυχαστικῆς**

παραδόσεως, εἶναι πράγματι ἐκκοσμικευμένη θεολογία.

Καί μιά τέτοια ἐκκοσμικευμένη θεολογία, ποὺ ἀρκεῖται σέ στοχαστικές, αἰσθητικές, ἀκόμη καί ἐπιστημονικές ἀναλύσεις, δέν ὁδηγεῖ τούς ἀνθρώπους στήν ὑπαρξιακή ἐλευθερία καί τήν προσωπική γνώση τοῦ Θεοῦ, καί γιά αὐτό, παρά τήν ἐκτίμηση ποὺ ἐνδεχομένως μπορεῖ νά ἔχουν οἱ κοσμικοί ἄνθρωποι γιά μιά τέτοια κοσμική θεολογία, αὐτή εἶναι μιά πληγή γιά τήν ἐκκλησιαστική ζωή.

(Πηγή: Περιοδικό "ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ, ἀρ. 74, Φθινόπωρο 2004)